

AYTƏN MEHDİYEVƏ

T.e.n., dos.

QIZ QALALARININ MƏNŞƏYİNƏ DAIR

Azərbaycan ərazisi ən qədim dövrlərdən öz tarixi abidələri ilə seçilən bir məkan olmuşdur. Bu torpaqda düz, yayla, vadi və ovalıqları əhatə edən dağ silsilələri təbii sədd yaratrsa da, artıq qədim dövrlərdən başlayaraq bu sədlərin zəif olduqları ərazilərdə müxtəlif formalı süni maneələr – sədlər tikilmişdir. Müasir dövrdə də Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində bu xarakterli tikililərə rast gəlmək mümkündür.

Azərbaycanda bütün qalaların, o cümlədən Qız qalalarının inşası prosesində üç əsas amilə xüsusi diqqət yetirilirdi : 1. Onların konkret hansı məqsədlə inşa olunması problemi ön plana çəkilir və bununla əlaqədar mərasimlərin keçirilməsi dəqiqləşdirilirdi. 2.Milli formalar tapılır, onlar yerli qaydalara uyğunlaşdırılır və inşa prosesinin hər bir mərhələsi nəzərə alınır. 3.Abidələri ucaltmaq üçün konkret məkan müəyyənləşdirilirdi. Göstərilən inşa mərhələləri müəyyən edilərkən abidələrin min illər ərzində müxtəlif təsirlərə davamlılığı nəzərə alınır.

Azərbaycanda müdafiə xarakteri daşıyan tikililər dedikdə müdafiə sədləri, dağ qalaları, müdafiə qüllələri, şəhər-qalalar və s. nəzərdə tutulur. (18,s.257-261).

Müdafiə sədləri - Dərbənd, Gilgilçay, Beşbarmaq və başqaları fəal mövqeyi, möhkəm quruluşu, əsas dayaq məntəqəsi olması, geniş ərazini nəzarət altında saxlaya bilməsi və dövrünün siyasi-hərbi durumu barədə məlumat vermələri ilə fərqlənmişdir.

Müdafiə tikililərinin böyük əksəriyyətinin əlçatmaz dağlarda yerləşməsinə yadelli hücumlar zamanı bu tikililərin həm müdafiə sisteminin mühüm elementi kimi fəaliyyət göstərməsi, həm də aktiv bazaya çevrilməsi ilə əlaqələndirmək mümkündür. Azərbaycanın dağ qalaları yerinə yetirdikləri konkret funksiyadan, yerləşdikləri təbii-coğrafi mövqedən, dövrün ideoloji durumundan və tarixi hadisələrdə iştirakından asılı olaraq üç əsas qrup üzrə lokallaşdırılır: Koroğlu qalaları, Govur qalaları və Qız qalaları (18, s.260).Türk xalqları tarixində rastlanan məkan və zaman baxımından çox geniş bir rəqəsdə Koroğlu obrazı ideal qəhrəman, haqsızlığa qarşı çıxan igid konsepsiyasının təcəssümüdür. Bu adlı tikililərə Azərbaycanın bütün ərazisində rast gəlmək mümkündür.

“Kafir” mənasını bildirən islam dininə inanmayan və onu qəbul etməyən mənasını ifadə edən Gavur qalalarının inşa edilməsi e.ə.II minilliyə aiddir və onlar Hett müdafiə sistemlərini xatırladır.

Azərbaycanda müdafiə xarakterli tikililərin bir silsiləsini təşkil edən abidələrin “Qız qalası” adını almasında qədim dini inanclar, mifoloji və s. görüşlərin rolu böyükdür. Azərbaycan memarlığında xüsusi yer tutan Qız qalaları öz səciyyəvi xüsusiyyətləri ilə fərqlənirdi. Onlara yalnız Azərbaycanda deyil, həmçinin Mərkəzi Asiya, İran, Türkiyə, başqa sözlə, türk xalqlarının məskunlaşdıqları ərazilərdə rast gəlmək mümkündür. Türk alimi T.Baykaranın fikrincə, Qız qalaları ilə bağlı adları müasir dövrə qədər gəlib çatan toponimlər sırasında deyil, həmçinin müxtəlif qaynaqlarda tapmaq olar. O, çoxsaylı xəritə və tarixi əsərləri tədqiq etdikdən sonra Qız qalası adını daşıyan abidələrin yerləşdikləri ərazilərin coğrafi xüsusiyyətlərinə əsasən onları üç əsas hissəyə ayırmağın mümkünlüyünü göstərmişdir:

- 1.Su hövzələri – dəniz, göl və çayların ətrafında yerləşənlər
- 2.Şəhərlərin müdafiəsi ilə bağlı olan qala divarları yaxınlığında yerləşənlər
- 3.Müxtəlif yüksəkliklər – dağ, qaya və təpələr üzərində yerləşənlər (16, s.963).

Dağ qalaları arasında Şamaxı, Şəki, İsmayılı, Gədəbəy, Cəbrayıl, Kəlbəcər və b. xüsusilə qeyd etmək lazımdır. Qeyd olunan Qız qalaları içərisində Söyüdlü kəndi (Gədəbəy) yaxınlığında yerləşən Qız qalası həm inşası, həm də monumentallığı ilə digər Qız qalalarından fərqlənir. Azərbaycanın bir sıra bölgələrində, o cümlədən Şəki ərazisində yerləşən Pəri qalası adlı abidələrin də Qız qalaları hesab olunması daha məqsədəuyğundur.

Azərbaycanın dağlıq rayonlarında çox sayda əsasən dairəvi plana malik olan, bəzi hallarda səliqə ilə yonulan qaya parçalarından tikilən siklop tikililərə təsadüf olunmuşdur. (8, s.39; 17, s.80-82). “Qalaça”, “hөрükdaş” adlanan bu abidələrin inşası zamanı qazanılmış vərdişlər Azərbaycanda ilkin şəhərsalma, istehkam və qala inşasında mühüm rol oynamışdır.

İstənilən dövrdə şəhərlərin nüfuzu, iqtisadi vəziyyəti, inkişaf səviyyəsi onların qalaları ilə müəyyən olunurdu. Türk xalqlarının məskunlaşdıqları ərazilərdə şəhər və qala anlayışları eyni mənə ifadə edirdi. Sədlər, bürclər, qüllələr və qalalar şəhərin təhlükəsizlik göctəricisi kimi çıxış edirdilər.

Azərbaycan ərazisində qala-şəhərlər daha təknil istehsal vasitələrinin yaranması, əmək məhsuldarlığının artması, izafi məhsulun cəmlənməsi, aramsız qarətçi yürüşlər, ictimai-siyasi münasibətlərin inkişaf etməsi ilə sıx bağlıdır. Təxminən e.ə. III-I minillikləri əhatə edən bu dövr Azərbaycan əhalisinin iqtisadi-mədəni inkişafında yeni inkişaf mərhələsi olduğu üçün onun qala-şəhərlər və qala-şəhərlərə məxsus müdafiə istehkamları əsasında öyrənilməsi çox vacibdir.

D.A.Axundov Azərbaycan ərazisində müxtəlif tarixi mərhələlərdə tikinti texnikasını müqayisə etməklə onların dövrləşməsini verməyə və bu abidələri qruplaşdırmağa cəhd göstərmişdir (3, s. 11-15). II Kültəpə və Oğlanqaladan bəhs edən müəllif onları Naxçıvanın digər qalalarından fərqləndirir və bunları qala-şəhər kimi tanıyır, II Kültəpənin qala divarlarını Hattuşa, Karxemiş, Yerişon qala divarları ilə müqayisə etməyə çalışırdı. Hett və Suriya memar nümunələri ilə müqayisə olunan iki narinqalaya malik olan Oğlanqala abidəsi Cənubi Qafqaz şəhər-qalaları arasında xüsusi mövqə tutması ilə fərqlənirdi.

Azərbaycanın qədim şəhərlərindən olan Bakının yerləşdiyi Abşeron tarixi abidələrlə zəngin olan qədim yaşayış məskənlərindəndir. Tapılan maddi-mədəniyyət nümunələri artıq e.ə. III-II minillikdə burada yaşayışın olduğunu göstərir. Yarımadaanın coğrafi baxımdan mövqeyi, onun insan yaşamayan torpaqlarla əhatə olunması, tikinti üçün zəruri olan taxta materialın olmaması, yüksək keyfiyyətli daş materialının bolluğu, özünəməxsus tarixi və sosial-iqtisadi şərait Abşeron arxitekturasının xarakterik xüsusiyyətlərini müəyyən etmişdir. Abşeron yanan təbii od mənbələri ətrafında formalaşan yaşayış məntəqələrindən biri tədricən şəhər-qala-Bakıya çevrilmişdir. Bir çox tədqiqatçılar, o cümlədən ingilis alimi Flinders Petri şəhərin qədim tarixə malik olduğunu, hətta e.ə. III minilliyin sonuna aid edilən qədim misir “Ölülər kitabı”nda onun “Bakham” kimi xatırlandığını iddia edirdilər (3, s. 67). Baqavan və ya Baquan (Allah şəhəri və ya Allahın məkanı) adlanan bu şəhər adı ilə Azərbaycanın cənub torpaqları, İran ərazisində daha bir neçə yaşayış məntəqəsi mövcud olmuş və onların hər birində sönməyən od, qurbangah və atəşpərəst məbədlərinin olmasını orta əsr müəllifləri Anani Şirakasi, Xorenli Moisey, Gevond və b. də təsdiq edirdilər. Baqavan və ya Atəşi-Baquan adlanan bu şəhərin etimologiyasını izah etməyə çalışan Kəsrəvi Təbrizi yazırdı ki, atəşpərəstlərin əsas məbədi bu şəhərdə yerləşdiyinə görə şəhər həmin adı almışdır (4, s.42). Sonradan Bakı Qız Qalası kimi tanınan həmin tikili son dərəcə möhtəşəmliyi ilə ətraf məbədlərdən kəskin şəkildə fərqlənmişdir.

Eyni zamanda şəhərin adı ilə bağlı fərqli versiya da mövcuddur. Belə ki, tədqiqatçı alim N.Rzayev qədim türk mənşəli dillərdə Bakının həmişəlik, əbədi ömür mənasını bildirdiyini göstərirdi. Bu fikrə əsaslanaraq o, şəhərin adının Bak-i “Bak” (baxmaq, müşahidə etmək) kökündən və “i” –i (yer, məkan) şəkilçisindən yaranması fikrinə üstünlük vermişdir,

“Bak-i” sözünü damından hər tərəfə baxmaq üçün yeri olan, hündür təpəyə bənzər nəhəng tikiliyə yerli əhali tərəfindən verilən ad qəbul etmişdir. Güman ki, qədim mənbələrdə adı çəkilən abidənin yaxınlığında məskən salan Bakan tayfası (yəni Bakanlar-Baxanlar) öz adlarını Bak-i-dən almış, sonradan onun ətrafında yaranmış yaşayış məntəqəsi də Bak-i adlanmışdı (12, s. 8).

Şəhərin qala-məbəddən və ya qala-məbədin şəhərdən erkən meydana gəlməsi və yaxud da bu iki prosesin eyni zamanda baş verməsi məsələsi sona qədər öz həllini tapmamışdır.

Azərbaycan ərazisinin müxtəlif ilahi qüvvələrlə əlaqələndirilməsi, xüsusilə də qədim sivilizasiyaların daha çox təsirinə məruz qalan cənub torpaqlarında Bibliyada adı çəkilən bir çox yerlərin axtarılması buraya avropalı tədqiqatçıların diqqətinin artmasına səbəb olmuşdur. Qədim şumer əfsanə və miflərində, müxtəlif ilkin mənbələrinə adı çəkilən bir çox yer adlarının bir qədər dəyişilmiş formada (Kuşeh-Dağ, Kuş, Nod, Edem, Nokdi, Heruabad) Cənubi Azərbaycan ərazisində saxlanılmasını yalnız xalqın öz qədim toponimlərini qoruması ilə deyil, həmçinin qədim zamanlardan Azərbaycan ərazisinin siyasi və dini mərkəz olması ilə də əlaqələndirmək mümkündür (9, s.69-72).

Qədim dövrdə Qız qalası kimi möhtəşəm abidənin yaranması müxtəlif ideoloji fikirlərlə əsaslandırılmış, qalanın simvolu kimi çıxış edən qız bu və ya başqa dərəcədə həmin abidə ilə mütləq əlaqələndirilmişdi (2, s. 155). Eyni zamanda odla qız obrazının eyniləşdirilməsi baş vermişdi. Bu prosesə qədim Şərqi ölkələrinin bəzilərində rast gəlmək mümkün olmuşdu. (10, s.45; 11,s.14). Yalnız Azərbaycanda deyil, bir çox dünya xalqlarının inamlarında qız / qadın obrazları “ocağ”ın əsasını təşkil etmiş və bu əsasda yaşayış evlərində yaranan ibadət (kult) özləri tədricən bütxana, məbəd və qalalara çevrilmişdir (14, s.255). Azərbaycan dilində “qız” sözünün birbaşa mənası ilə yanaşı “qızıl”, “qızarmaq”, “qızınmaq”, “qızdırmaq” və s. kimi sözlər bu gün də istifadə edilir və onlar bilavasitə isti, od ilə əlaqələndirilirdi. Qız sözünün ilkin mənasının od olmasına əsaslanaraq demək olar ki, yarandığı erkən dövrlərdə Qız qalası həm də Od qalası (və ya məbədi) hesab olunmuş və dövrünün dini-ideoloji sistemini əks etdirmişdir. Bu qalalar odla və oda sitayişlə bağlı olduqlarına görə erkən dövrdə onlara “ocaq” kimi də yanaşılmış, bir çox hallarda dağların zirvəsində, su hövzələrində inşa edilmişdilər.

Od qalası kimi yaranan Qız qalaları tədricən ilkin məqsədini dəyişmişdilər. Məzdəizmin formalaşdığı dövrdə əsas ilahi fəvqəlbəşər qüvvə kimi Mitra (Mehr) və Nahid çıxış edirdisə, sonradan onları Hörmüzd və Əhriman əvəzləmişdi (1.A.Fazili, s. 162). Bu əsasda zərdüştlüyə qədər od ilə eyni götürülən qız məfhumu bu din rəsmi status aldıqdan sonra su ilahəsi (Dan ulduzu, Sevit, Yaruq, Anahid, Zöhrə və s.) kimi tanındı. Həmin qalalar xüsusilə Əhəmənilər və Sasanilərin hakimiyyəti dövründə ən zəngin məbədlər hesab olunurdular. Bu baxımdan Afşar nahiyəsində (İran Azərbaycanı) təbii göl yaxınlığında tikilən Azərgəşəsb adlı məbəd və onun ətrafında inşa olunan möhkəm istehkamlar xüsusi olaraq qeyd edilməlidir. Maraqlıdır ki, mənbələr həmin məbədi Anahita məbədi kimi də tanıyırlar (1, s.158). Azərbaycan ərazisində su tanrısına sitayişin kökləri çox qədim dövrlərə dayanır və su ilahəsi Nahidə böyük ehtiramın olması müxtəlif adətlər şəklində xalq arasında indi də saxlanılır. İslam dini bu torpaqlarda hakim dinə çevrildikdə qədim dinlər və adət-ənənələri aradan qaldırmağa çalışsa da, xalq öz tarixi keçmişini qoruya bilmiş və Qız qalaları tikildiyi dövrün ideologiyasının maddiləşmiş simvolu funksiyasını saxlamışdır.

Qız qalalarının mənşəyinə dair daha bir fərziyyəni xatırlamaq olar. XX əsrin əvvəllərində R.Haqqı tərəfindən əsası qoyulan fərziyyəyə əsasən, Azərbaycan ərazisində Qız qalaları güz// uğuz tayfaları tərəfindən tikilmişdir. Uğuz// güz qülləsi adlanmış və sonradan Qız qalasına çevrilmişdir (7, s.11). Həmin fikri inkişaf etdirən tədqiqatçılar hələ XIX əsrdə Azərbaycanda 80-dən artıq qala sözü ilə bağlı toponimlərin, o cümlədən Ağcaqala (10), Gü-

lüstən (4), Qız qalası (15) kimi yer adlarının saxlanıldığını və Qız qalalarının adındakı “qız” sözünün oğuz //ğuz etnoniminin dəyişmiş fonetik şəkli olduğunu əsaslandırmışdılar (6, s.30-31). Tədqiqatçı İ.A.Baskakov Ğuz sözünün qız formasına düşməsinə qırğız etnoniminin təmsalında göstərmiş (5, s.25), etnoqraf S.P.Tolstov isə “Quz şəhərləri” adlı məqaləsində bu fikri daha da inkişaf etdirmişdi (15, s. 55). Əldə olunan tarixi materialları xüsusilə də ğuz sözünün dəyişikliyə uğramasını əsas götürən M.Seyidov işıq, isti və s. sözlərdə kökün od, işıq və s. ilə əlaqədar olmasını, hərarət, isti bildirməsini ön plana çəkmişdir (13, s. 256). İstinin od və atəşlə əlaqələndirilməsi, ğuz sözünün isə işıq xanı mənasını bildirməsini əsas götürərək Ğuz/Qız qalalarının tikilməsini qədim türk qəbilələrinin işığa, oda, istiyə sitayiş etmələri ilə əlaqələndirmək mümkündür. Bu fikir qədim dövrlərdə Qız qalasının hansı məqsədlə inşa olunması fikrini bir daha təsdiqləyir və bu qalanın oda sitayiş yeri olmasını, həm qız, həm də ğuz sözlərinin od və işıqla, qalanın odla əlaqədar olması fikrini ifadə etmişdir.

Antik və orta əsrlər dövründə Azərbaycanın maddi mədəniyyət abidələrinin böyük bir hissəsi qala və istehkamlardan ibarət idi. Bu dövrdə inşa olunan Girdman qalası, Qəbələ qalası, Niyal qalası, Fit qalası, Bum qalası, Xanəgah qız qalası, Qızlar qalası, Gülüstən qalası, Buğurt qalası və s. abidələr diqqəti cəlb edir. Onlardan Qəbələ və Girdman şəhər-qala, qalanlar isə müdafiə xarakterli tikililərdir.

Qeyd olunan abidələr arasında xüsusi mövqə tutan Gülüstən (Şamaxı Qız qalası) qalası cənub yamacı istisna olmaqla sərt eniş, uçurumlu dərə və keçilməz yollarla əhatə olunmuşdur. Qalanın yazılı mənbələrdə ilk dəfə IX-X əsrlərdə xatırlanmasına baxmayaraq inşa texnikası və ərəb işğalları dövründə Şirvan şahının möhkəm bir qalada yerləşərək güclü müqavimət göstərməsi faktı onun Sasanilər dövründə, bəlkə də, daha erkən inşa olunması fikrini ortaya qoyur. Sasanilər Azərbaycanı işğal etdikdən sonra burada öz hərbi qüvvələrini saxlamaq, sərhəd məntəqələrini qorumaq və mərkəzi hakimiyyətdən narazı kütlələrin üsyanlarının qarşısını almaq zərurəti ilə rastlaşdılar. Bu dövrdə Dərbənd, Gilgilçay, Beşbarmaq və s. qala və sədlər inşa olunmuş və dövlətin xüsusi himayəsinə alınmışdır. Bu baxımdan yanaşdıqda Gülüstən (Gız) qalasının yalnız istehkam məqsədi ilə inşa edilməsi daha inandırıcı görünür. Lakin həmin zonada Buğurt qalasının cənub qurtaracağında yarımdayrəvi bürcü olan digər bir Qız qalası adlı tikiliyə rast gəlinir. O, enli bir divar vasitəsi ilə qalanın ön istehkamı ilə birləşdirilmişdir. Tikintidə arxaik elementlər üstünlük təşkil etmişdir. Bu isə Buğurt qalasının inşasından əvvəl Qız qalasının mövcud olması və dini məqsədlə istifadə edilməsi fikrinə gətirib çıxarır.

Bakıda olan hadisə - yaxın bir məsafədə 2 Qız qalasının inşa edilməsi faktı yenidən ortaya çıxmışdı. Bu hadisə göstərir ki, həm Bakı, həm də Şamaxı ərazisində bir-birilə yaxın ərazidə Qız qalalarının inşa edilməsi daha çox dini görüşlərlə bağlıdır. Ona görə də, Gülüstən Qız qalası Bakı Qız qalasının inşa edildiyi e.ə. VIII-VI əsrlərdən sonrakı dövrdə tikilmiş, Su ilahəsi Anahidə həsr olunmuşdur. İslam dininin qəbulundan sonra zərdüştlüyün əsas ilahələrindən birinin şəərəfinə ucaldılan Şamaxı ərazisindəki bu iki qaladan birinin adı dəyişdirilir, digəri isə dağıdılır. Gülüstən qalası son dərəcə möhkəm olduğuna görə ümumi müdafiə sistemə daxil edilmiş, hökmdar ailələrinin qorunması məqsədi ilə istifadə olunmuş, dəfələrlə bərpa edilməsinə baxmayaraq ilkin adı – Qız qalası adını saxlamışdır.

Ümumiyyətlə, artıq orta əsrlərin başlanmasından və ərəb işğallarından sonra Azərbaycanda inşa edilən Qız qalaları əvvəlki dini xarakterini tamamilə dəyişmiş, əsasən müdafiə xarakteri daşmışdır. Od məbədi/ qalası, Anahid qalası kimi tanınan Qız qalalarının yaranması dövrünün dini görüşlərlə bağlı olduğuna görə onlara inşa olunduğu dövrün maddiləşmiş simvolu kimi yanaşmaq doğru olardı. Demək olar ki, Qız qalaları haqqında dövrümüzdə qədər gələn mif və əfsanələrin təhlili tarixi araşdırmaq baxımından ilkin mənbə kimi çıxış edir. Onlarda od və su ilə əlaqələndirilən və həmin qüvvələrin təmsilçisi kimi çıxış edən qız-

lar vətənsəvər, qəhrəman, döyüşçü kimi təqdim edilirdi. İslam dini qəbul edildikdən sonra da qız qalalarının təmsilçilərinə münasibət dəyişməmişdir.

Beləliklə, e.ə. I minillikdə od məbədi/qalası kimi yaranan Qız qalaları öz dövrlərinin, bir növ, ideologiyasının göstəricisi kimi çıxış etmişdir. Bu qalalar Azərbaycan memarlığının ilk nümunələrindən olmuş, əsrlərdən əsrlərə keçərək daha da təkmilləşmişdir. Qədim dövrdə dini inamlar əsasında yaranan Qız qalaları orta əsrlərdə əsasən müdafiə tikililəri funksiyasını daşımışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Abdulla Fazili. Atropatena e.ə. IV – e. VII əsri. B., 1992
2. Александрович –Насифи Дж. Девичья башня в Баку. Б., 1927
3. Ахундов Д.А. Архитектура древнего и раннесредневекового Азербайджана. Б., 1986
4. Ашурбейли С.Б. Очерк истории средневекового Баку. Б., 1964
5. Баскаков Н.А. Ногайский язык и его диалекты. М.-Л., 1940
6. Qeybullayev Q. Qədim ellər və qalalar. Elm və həyat, 1978, № 3
7. Haqqı R. Azərbaycanın qədim asarından. Qızıl qələm, 1924, № 1
8. Джафарзаде И.М. Циклопические сооружения Азербайджана. Труды Азербайджанского Археологического Комитета. т.55, 1938
9. Дэвид Рол. Генезис цивилизации. Откуда мы произошли. М., 2005
10. Пугаченкова Г.А. История искусства Узбекистана. М., 1965
11. Пугаченкова Г.А. Искусство Туркменистана. М., 1967
12. Rzayev N. Bak-i qülləsi. Elm və həyat, 1995, № 2
13. Seyidov M.M. Azərbaycan mifik təfəkkürünün qaynaqları. B., 1974
14. Токарев С.М. Ранние формы религии и их развитие. М., 1964
15. Толстов С.П. Города гузов. СЭ, 1947, № 3
16. Tuncer Baykara. Bir türk kültür gerçəyi: Kızkülləsi. Türk Tarih kurumu basımevi- Ankara, 1981
17. Усейнов М.А., Бретаницкий Л.С., Саламзаде А.В. История архитектуры Азербайджана. М., 1963
18. Farid Mamedov, Jaffar Giyasi. Azerbaijan. Fortresses. Castles. B., 1994

МЕХТИЕВА А.А.

Канд. ист. наук, доц.

О ПРОИСХОЖДЕНИИ ДЕВИЧЬИХ БАШЕН

Девичьи башни, занимающие особое место среди памятников Азербайджана, отличаются своими характерными особенностями в архитектуре народов мира. В период зарождения (в I половине I тыс. до н.э.) связь этих башенных храмов с огнём, огнепоклонством и их превращение в материализованный символ идеологии своего времени могут быть рассмотрены в качестве их характерных особенностей. С превращением зороастризма в официальную религию государства, Девичьи башни рассматриваются в связи с богиней Воды Ан-ахит, Луной, Солнцем и другими звёздами, а также с поклонением этим небесным светилам.

После утверждения Исламской религии в Азербайджане, Девичьи башни утратили свои религиозно-идеологические особенности и приобрели оборонный характер. Одновременно существует также мнение, что Девичьи башни были основаны гузскими/огузскими племенами.

AYTAN MEHDİYEVA

cand. of Hist.Sciences, docent

ABOUT ORIGIN OF MAIDEN TOWER TEMPLES

The Maiden Tower temples, taking the special place among the monuments of Azerbaijan, are distinguished by their characteristic peculiarities in the architecture of world nations. During the period of origin (first half I millennium B.C. (before Christ) the connection of these tower temples with the fire, the fire-worship and their transformation into the materialized symbol of ideology of

their time could be considered as their characteristic peculiarities. As soon as the transformation of the zoroastrizm into the official religion of state was occurred, the Maiden Tower temples were considered in their connection with the goddess of Water Anahid, the Moon, the Sun and other Stars, and the worship of these heavenly bodies.

Afterwards the Islam religion was confirmed in Azerbaijan, the Maiden Tower temples lost religious-ideological peculiarities and acquired the defensive character. At the same time there is an opinion of the Maiden Tower temples were found by guz/oguz tribes.

Rəyçilər: t.e.d.İ.M.Məmmədov, t.e.d.Q.S.İsmaylov.

Azərbaycan Beynəlxalq Universiteti «Ümumi tarix» kafedrasının 26 may 2010-cu il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (protokol №09).